

บทที่ 5

บทสรุป

จากการใช้เวลาเข้าไปคลุกคลีกับเด็กเร่ร่อนในย่านท่าแพเป็นระยะเวลา 4 เดือนและอีก 6 เดือนที่ยังคงสังเกตการเด็กเร่ร่อนในย่านท่าแพ รวมเป็นระยะเวลาเกือบ 9 เดือน ทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนของผู้ศึกษาเปลี่ยนไป ซึ่งในช่วงแรกที่คุณศึกษาลงพื้นที่ ผู้ศึกษามีความรู้สึกรู้ว่าต้องระมัดระวังตัวอยู่ตลอดเวลาและยังมองพวกเขาในแง่ลบ แต่เมื่อทำความรู้จักกับพวกเขามากขึ้น ผู้ศึกษาเริ่มรู้สึกว่าพวกเขาก็ไม่ต่างจากเด็กวัยรุ่นทั่วไป มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ศึกษากับเด็กเร่ร่อนค่อย ๆ พัฒนาขึ้น จากคนแปลกหน้าสู่คนคุ้นเคย และกลายเป็นเพื่อน อย่างเช่น คำพูดของกึ่งที่บอกกับเพื่อนเด็กเร่ร่อนว่า ผู้ศึกษาเป็นพี่ชายของเขา ทำให้ผู้ศึกษารู้สึกการเป็น “คนใน” ซึ่งงานชิ้นนี้ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะนำทัศนะคนในมาทำความเข้าใจชีวิตของเด็กเร่ร่อนว่าพวกเขาอธิบายเกี่ยวกับตนเองอย่างไรในสถานการณ์ที่พวกเขาถูกประทับตราจากสังคมว่า เป็นคนไม่ดี คนเกเร เป็นปัญหาสังคม

เด็กเร่ร่อนจำนวนมาก มักถูกสังคมมองว่า พวกเขาเป็นคนอิสระ ไม่อยู่ภายใต้กฎระเบียบใดๆ พฤติกรรมที่ตามใจตัวเอง มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากหน้าที่ของความเป็นเด็กหรือความเป็นลูกที่ดี ที่ช่วงวัยอย่างพวกเขาควรที่จะใช้ชีวิตอยู่ในระบบโรงเรียน ตั้งใจเรียน และเชื่อฟังพ่อแม่และครู ไม่ควรที่จะออกมาใช้ชีวิตที่สำมะเลเทเมา เที่ยวเล่นตามร้านเกมส์ ผับ บาร์ หรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัยเช่น ดื่มสุรา สูบบุหรี่ ดมกาว แต่ใครจะรู้บ้างว่า แท้จริงแล้วพวกเขามีเหตุผลที่แท้จริงอะไรที่ทำให้พวกเขาต้องออกมาเร่ร่อน เช่นกรณีของเด่น ที่มีปัญหากับพ่อเลี้ยงทำให้มีปากเสียงกันบ่อยครั้งจนทำให้เขาตัดสินใจออกมาใช้ชีวิตนอกบ้าน หรือในกรณีของแชมป์หลังจากที่แม่ติดคุก เขาก็ขาดที่พึ่ง ใครๆ ก็ไม่ยอมรับเลี้ยงดู จนต้องออกมาใช้ชีวิตเร่ร่อน หรือในกรณีของเด็กเร่ร่อนหลายคนเป็นชาวเขาที่ติดตามพ่อแม่มาหากินในสังคมเมือง ต้องระเห่เร่ร่อนออกมาพร้อมกับครอบครัว

หากมองย้อนลึกลงไปก่อนที่จะพวกเขาออกมาใช้ชีวิตเร่ร่อน เด็กพวกนี้มีพื้นฐานชีวิตที่ยากจน เป็นเด็กไร้รัฐ พ่อแม่แยกทางกัน เมื่อการใช้ชีวิตในครอบครัวทำให้พวกเขารู้สึกอึดอัดไม่สบายใจ จนทำให้พวกเขาตัดสินใจออกมาใช้ชีวิตเร่ร่อน ซึ่งการออกมาใช้ชีวิตเร่ร่อนนั้น ก็ไม่ได้ทำให้ชีวิตของพวกเขาดีขึ้น กลับยังต้องทนอยู่กับการใช้ชีวิตที่อยู่ภายใต้การประทับตราทางสังคมยิ่งในเด็กเร่ร่อนที่เจ็บป่วยจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ซึ่งเป็นโรคที่สังคมให้ความหมายว่า เป็นโรคของคนสำส่อน มักมากในกาม เป็นโรคของคนผิดศีลธรรม

บทสรุปนี้ ผู้ศึกษาพยายามที่จะแสดงให้เห็นถึงการถูกประทับตราซ้ำซ้อนของเด็กเร่ร่อนจากการป่วยด้วยโรคเพศสัมพันธ์ โรคหนองใน ซึ่งเป็นการประทับตราทับซ้อนกับความเป็นเด็กเร่ร่อนที่มีอยู่เดิมแล้ว

5.1 วัฏจักรของเด็กเร่ร่อน การถูกประทับตราซ้ำซ้อน

การถูกประทับตราทางสังคมของเด็กเร่ร่อนนั้นได้เริ่มขึ้น ตั้งแต่ก่อนที่พวกเขาจะก้าวมาเป็นเด็กเร่ร่อน เช่น ในกรณีของแชมป์ ที่ถูกญาติพี่น้องมองว่าเป็นเด็กเกเร ก่อเรื่องไม่เว้นแต่ละวัน ดิฉันไม่ชอบเรียนหนังสือ โดดเรียนเป็นประจำ จนทำให้ต้องออกจากโรงเรียน หลังจากที่แม่ต้องติดคุก แชมป์ก็ต้องไปอาศัยอยู่กับลุงและป้า แต่เขารู้สึกว่าลุงกับป้าไม่ยอมให้เขาอาศัยอยู่ร่วมบ้านเดียวกัน โดยลุงกับป้ามักดูค่าเขาเป็นประจำ เขาจึงตัดสินใจออกมาใช้ชีวิตภายนอกเพียงลำพัง เพราะไม่ยอมทนฟังคำดูค่าของลุงและป้า หรือในกรณีของเด่นที่เข้า-ออกโรงเรียนอยู่หลายครั้งเพราะความเกเร และไม่ชอบเรียนหนังสือ ทำให้เด่นเข้าเรียนที่โรงเรียนไหนก็เรียนได้ไม่นานและถูกไล่ออกอยู่เป็นประจำ ไม่เพียงความเกเรของเขาเท่านั้น เค้นยังดิ้นหาเหตุผลทั้งกาว ยาบ้า กล้วย ฯลฯ และเด่นยังไม่ค่อยลงรอยกับพ่อเลี้ยง ชีวิตของเด่นก็ไม่ต่างจากแชมป์ ที่เขามักถูกพ่อเลี้ยงดูค่าว่าเป็นเด็กที่ไม่สนใจเรียนและยังทำให้แม่ต้องเสียใจหลายครั้ง เค้นจึงตัดสินใจออกมาใช้ชีวิตนอกบ้าน

ไม่เพียงการถูกปฏิเสธจากครอบครัวหรือถูกให้คุณค่าที่ต่ำต้อยจากครอบครัวหรือญาติมิตรเท่านั้น หลังจากการตัดสินใจก้าวออกมาจากครอบครัว เพื่อใช้ชีวิตนอกบ้าน จนกลายเป็นเด็กเร่ร่อน เด็กเร่ร่อนหลายคนก็ออกมาเร่ร่อนตั้งแต่วัยเด็ก ไม่ว่าจะเป็น อาซิง อาหล้า จอห์น และคนอื่นๆ พวกเขาต้องใช้ชีวิตภายใต้การประทับตราทางสังคมตั้งแต่ที่พวกเขาเข้ามาใช้ชีวิตอาศัยอยู่ในเมือง เช่น กรณีของอาหล้า จากเด็กชาวเขาที่ใช้ชีวิตบนดอยต้องมากลายเป็นคนชายขอบในสังคมเมือง การใช้ชีวิตเป็นเด็กขายดอกไม้และเด็กขอทาน แต่งตัวสกปรกมอมแมม นอนตามข้างถนน เขาต้องทนกับสายตาของผู้คนที่มองเขาด้วยความน่าสงสาร บางครั้งก็ถูกมองอย่างคนน่ารำคาญ สายตาเหล่านี้เป็นการถูกประทับตราอย่างหนึ่งที่เขาต้องพบเจอ แต่ด้วยความจำเป็นจากการทำอาชีพขอทานจึงทำให้เขาต้องทนกับสายตาที่จ้องมองพวกเขาตลอดเวลา

เด็กเร่ร่อนหลายคนรู้สึกไม่ชอบ กับสายตาผู้คนที่มองพวกเขาอย่างตัวประหลาด พวกเขาจึงพยายามหาที่หลบกำบังให้พ้นจากสายตาผู้คนที่เห็น ได้สะพาน ดิกร้างในย่านไนท์บาร์ซาร์ดังกรณีของแมนที่เล่าว่าในช่วงแรก ที่เขาออกมาเร่ร่อน เขาชอบไปอยู่ใต้สะพานเพื่อหลบจากสายตาผู้คน

“ผมชอบไปอยู่ใต้สะพาน สะพานแถวๆ จวนผู้ว่าฯ นั้นแหละครับ ตรงนั้นมัน

“ไม่มีใครเห็น เวลามีคนอื่นมองมามันอาย พี่เขาไม่ได้มองมาเลยๆ แต่เขามองแปลกๆ ยังไงก็ไม่รู้”

แมน 2553

หรือในกรณีของจอห์นที่เล่าความรู้สึกที่ถูกผู้คนมองเขาอย่างตัวประหลาดให้ผู้ศึกษาฟังว่า

“ตอนเด็กๆ ที่ผมขอทาน เขาก็ชอบมองผมแปลกๆ นะพี่ คงเพราะผมแต่งตัวสกปรกมั้ง ผมก็ไม่รู้ บางคนก็ส่งสารเอาน้ำอาบนมให้ บางคนก็ไล่ไม่ให้เข้ามาใกล้ ผมก็ไม่โกรธเขานะพี่ ใครจะว่ายังไงผมก็ไม่สน แต่พอโตมาเริ่มแต่งตัวดีขึ้น ก็ไม่ค่อยมีใครมองแบบแปลกๆ แล้ว จะมีก็แต่ตอนไปนอนบนลาน(ลานประดูท่าแพ – ผู้ศึกษา) นั่นแหละพี่ บางทีนอนเพลินจนถึงเช้า คนเริ่มมา บางคนก็พูดว่า ทำไมมานอนตรงนี้ บางคนก็บอกน่ากลัวอย่าไปใกล้อะไรพวกนี้แหละพี่ ผมก็อายนะ ไม่กล้าตื่น นอนนิ่งเลยรอเขาไปก่อน พอไม่มีคนก็รีบลุกไปนอนที่อื่น ที่ๆ คนไม่เยอะ”

จอห์น 2553

เด็กหลายคนเข้าใจว่าการที่พวกเขาถูกมองด้วยสายตาแปลกๆ มาจากการแต่งตัวของพวกเขา รูปลักษณ์ที่สกปรกมอมแมม เสื้อผ้าหมอง ผมเผ้ารุงรัง จึงทำให้พวกเขาถูกแบ่งแยกออกจากสังคม ทำให้เมื่อพวกเขาเริ่มเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น จึงพยายามที่จะแต่งตัวให้ดูดี ให้เหมือนกับเด็กวัยรุ่นทั่วไป โดยแต่งตัวตามแฟชั่น ทั้งเสื้อผ้าและทรงผม เพื่อทำให้พวกเขาไม่ดูแตกต่างจากคนอื่นๆ เช่นในช่วงที่ผู้ศึกษาเข้าไปสังเกตการณ์บนลานประดูท่าแพระยะแรก ผู้ศึกษาแทบแยกไม่ออกเลยว่าเด็กคนใดบ้างคือเด็กเร่ร่อน เนื่องจากรูปลักษณ์พวกเขาก็ไม่ต่างจากเด็กวัยรุ่นทั่วไป การแต่งตัวที่ดีขึ้นทำให้พวกเขาพอที่จะอำพรางความเป็นเด็กเร่ร่อนของพวกเขาไว้ได้บ้าง อย่างที่จอห์นเคยเล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่า

“ตอนเด็กๆ นี่เขาไม่ให้ผมเข้าห้าง (ห้างสรรพสินค้า – ผู้ศึกษา) เลยนะ กำลังจะเดินเข้าเขาก็ไล่ให้ออกแล้ว บางทียังไม่ทันจะเดินเข้าเลยพี่ แค่นั่งเล่นอยู่หน้าร้านเขาก็ไล่แล้ว แต่เดี๋ยวนี้เข้าได้สบาย”

จอห์น 2553

เมื่อผู้ศึกษาถามถึงความคิดเห็นของเขาว่า ทำไมในวัยเด็กเขาถึงเข้าไปเที่ยวในห้างสรรพสินค้าไม่ได้ แล้วทำไมตอนนี้ถึงเขาได้ จอห์นก็ตอบด้วยความมั่นใจว่า

“ตอนเด็กๆ ผมสกปรกที่ เสื้อผ้านี้ดำไปหมด เขาคงเหม็นผมเลยไม่ให้เข้า
เดี๋ยวนี้ที่เข้าได้เพราะผมแต่งตัวดี ไม่สกปรกแล้ว”

จอห์น 2553

ถึงแม้ว่าการแต่งกายจะช่วยให้พวกเขาอำพรางตัวจากสายตาผู้คนไปได้บ้าง แต่ความเป็นตัวตนของเด็กเร่ร่อนยังคงอยู่ ทั้งพฤติกรรม ชีวิตความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตอยู่ในฐานะคนชั้นล่างของสังคม ไม่มีการศึกษา หลายต่อหลายครั้งที่ถูกกีดกันในฐานะคนเถื่อน เช่น ถูกปฏิเสธการทำงาน ใช้ชีวิตอย่างหลบๆ ซ่อนๆ ถูกเพ่งเล็งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะผู้ต้องสงสัย เป็นวัยรุ่นกวนเมือง ชอบจับกลุ่มรวมตัวกันเป็นกลุ่มแก๊ง ทะเลาะวิวาท ดิตยา ในช่วงแรกที่ยังไม่รู้จักเด็กเร่ร่อน ผู้ศึกษายังรู้สึกว้าวุ่นกับกลุ่มนี้ดูท่าทางอันตราย ภาพที่ผู้ศึกษาเห็นคือเด็กวัยรุ่นขี่รถมอเตอร์ไซด์ แต่งท่อเสียงดัง มักมาจ่อรวมกลุ่มกันบนลานประตูท่าแพ พุดคุยเสียงดังไม่สนใจใคร พุดจาด้วยคำไม่สุภาพ สบหูรี บางคนก็ดมกาว ซึ่งเป็นพฤติกรรมของเด็กไม่ดี จึงทำให้ถูกสังคมมองไปในแง่ลบ

การเป็นเด็กเร่ร่อนทำให้โอกาสในการหางานทำที่ดีๆ นั้นค่อนข้างหายาก และยิ่งบางคนไม่มีสัญชาติไทยก็ยิ่งทำให้พวกเขาหมดทางเลือกด้านอาชีพ ดังนั้นเมื่อมีเพื่อนหรือรุ่นพี่ชักชวนให้ขายบริการทางเพศพวกเขาจึงไม่ปฏิเสธ ปัจจุบันมีเด็กที่เลือกทำอาชีพหาแลก เด็กวัยรุ่นทั้งหญิงและชาย รวมไปถึงสาวประเภทสอง ที่ยืนเรียงรายตามข้างถนน บนลานประตูท่าแพ ม้านั่งรอบคูเมืองเพื่อหาลูกค้า กลายเป็นภาพที่ไม่งามตา ทำให้ภาพของจังหวัดเชียงใหม่เสื่อมเสีย จนหลายต่อหลายครั้งที่มีการจัดการการค้าประเวณีในย่านท่าแพ ทำให้พวกเขาถูกขับไล่ออกจากพื้นที่ และหลายครั้งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจตราเพื่อจับกุมการค้าประเวณีในย่านท่าแพ เช่นมีเหตุการณ์หนึ่งในขณะที่ผู้ศึกษานั่งอยู่บนลานประตูท่าแพ ทันใดนั้นก็มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเดินตรงเข้ามาที่กลุ่มเด็กเร่ร่อนและพยายามไล่เด็กเร่ร่อนขายบริการออกจากลานประตูท่าแพ

“ไปๆ ไม่ต้องมาขายกันแถวนี้ ไม่อยากโดนจับก็ออกไป เดือนหลายครั้งแล้ว
ไอ้เด็กพวกนี้ไม่รู้จำ ถ้าเห็นมาหาฝรั่งแถวนี้ก็จะจับละนะ”

เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจประจำลานประตูท่าแพ 2553

การเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศ ทำให้พวกเขาถูกให้ความหมายว่าเป็นเด็กชู้เถียงทำงานรักสบาย ประกอบอาชีพสกปรก เป็นโสเภณี ลำสอนทางเพศ ไม่มีศักดิ์ศรี ด้วยอาชีพขายบริการเป็นอาชีพที่สังคมไม่ยอมรับ ทำให้เด็กเร่ร่อนหลายคนรู้สึกอายที่จะบอกว่าเขาประกอบอาชีพอะไร เช่น

แมนที่ไม่กล้าบอกผู้ศึกษาว่าเขามีอาชีพขายบริการ หรืออาจิงที่เวลาไปกับแขกเขาพยายามจะเดินห่างจากแขก เพื่อไม่ให้คนอื่นสังเกตได้ว่าเขามีอาชีพขายบริการทางเพศ

“อายุเขาที่เวลาไปกับแขกผมจะเดินห่างๆ ไม่อยากให้เขารู้ว่าผมหาแขก”

อาจิง 2553

ไม่เพียงการถูกประทับตราในฐานะโสเภณี ในกรณีเด็กเร่ร่อนที่ป่วยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เช่น โรคหนองใน ยิ่งทำให้พวกเขาถูกประทับตราเพิ่มขึ้นไปอีก แต่การประทับตราครั้งนี้ไม่ได้เกิดจากการประทับตราจากคนภายนอก แต่เป็นการถูกประทับตราจากภายในกลุ่มเด็กเร่ร่อนด้วยกันเอง เนื่องจากอาการของโรคหนองในไม่ได้แสดงออกภายนอกให้ผู้คนเห็นได้อย่างชัดเจน เนื่องจากอาการของโรคเกิดขึ้นเพียงที่อวัยวะเพศ ซึ่งเป็นส่วนลับของร่างกาย ทำให้บุคคลภายนอกไม่สามารถรับรู้ได้ แต่ทว่าการรับรู้เรื่องการเจ็บป่วยนั้นกลับถูกรับรู้จากคนภายในกลุ่มเด็กเร่ร่อนด้วยกันเอง ซึ่งในสังคมและวัฒนธรรมของเด็กเร่ร่อนนั้น พวกเขาให้ความหมายของโรคหนองในว่าเป็นโรคที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ที่สกปรก ทำให้คนที่ป่วยนั้นเป็นบุคคลสกปรกตามไปด้วย เด็กเร่ร่อนที่ป่วยด้วยโรคหนองใน จะถูกเพื่อนในกลุ่มล้อจนกลายเป็นเหมือนตัวตลกทำให้อับอาย บางครั้งถูกซ้ำเติมและถูกด่าว่า แม้ว่าการถูกประทับตราในสังคมเด็กเร่ร่อนเกี่ยวกับโรคหนองในจะไม่รุนแรงเท่ากับสังคมภายนอก ถึงขั้นเลิกคบ หรือถูกกีดกัน แต่ว่าการประทับตราเหล่านั้นก็ทำให้ได้รับความอับอายขายหน้าไม่น้อย ทำให้เด็กเร่ร่อนที่ป่วยเป็นโรคหนองในมักจะพยายามปกปิดไม่ให้ใครรู้ เพื่อป้องกันไม่ให้ถูกเพื่อนล้อ จนกลายเป็นความรู้สึกอึดอัดอยู่ภายใน

ในการใช้ชีวิตของเด็กเร่ร่อนนั้นพวกเขาต้องทนกับการถูกประทับตราทางสังคมมากมาย จนเมื่อพวกเขาเติบโตขึ้นเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ มีเด็กเร่ร่อนหลายคนที่ยยายามจะเลิกเป็นเด็กเร่ร่อน เพื่อไม่ให้ต้องทนต่อการถูกประทับตราทางสังคม โดยพวกเขาพยายามหาที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่อาศัยหลับนอนตามพื้นที่สาธารณะ หันไปประกอบอาชีพที่สุจริต ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ทว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นก็ไม่สามารถทำให้พวกเขาหลุดพ้นจากการถูกประทับตราทางสังคมได้เลย เพราะมีหลายสิ่งที่ยังคงติดตัวพวกเขาไปตลอดโดยไม่สามารถจะกลับไปแก้ไขได้ ไม่ว่าจะเป็น ไม่มีการศึกษา ไม่มีหลักฐานแสดงตน ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งแน่นอน และสิ่งเหล่านี้ก็กลายเป็นสิ่งที่ทำให้พวกเขาถูกจำกัดในการใช้ชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน ที่ทำได้เพียงงานในระดับล่างเท่านั้นและยังคงถูกประทับตราทางสังคมซ้ำซ้อนอยู่ไม่ห่าง ทั้งๆที่พวกเขาเหล่านี้ก็ไม่ได้เป็นคนไม่ดีอย่างที่สังคมได้ให้ความหมายเสียหมดทุกคน แต่กลับถูกสังคมมองอย่างเหมารวม ในชีวิตของพวกเขาแทบไม่ได้รับการเหลียวแลจากสังคมอย่างจริงจังเลย ทิ้งให้พวกเขาต้องเผชิญชีวิตตามลำพัง

5.2 การปรับตัวของเด็กเร่ร่อนต่อการถูกประทับตราทางสังคม

ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการประทับตราทางสังคม (stigma) ของ Erving Goffman กับเด็กเร่ร่อน ผู้ศึกษาจะขอแบ่งการอภิปรายออกเป็น 2 ช่วงอายุ คือ 1. ช่วงอายุวัยเด็ก (ตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 12 ปี) 2. ช่วงอายุวัยรุ่น (ตั้งแต่อายุ 13 – 25 ปี) เนื่องจากใน 2 ช่วงอายุของเด็กเร่ร่อน มีความแตกต่างกันในเรื่องของการใช้ชีวิต ความคิดความเชื่อ ลักษณะทางกายภาพ อาชีพ และการปรับตัวของเด็กเร่ร่อนต่อการถูกประทับตราทางสังคม

จากแนวคิดเรื่องการประทับตราทางสังคมของ Erving Goffman ที่ได้อธิบายถึงลักษณะการประทับตราทางสังคมออกเป็น 3 แบบคือ

1. เป็นลักษณะที่เกิดขึ้นกับร่างกาย เช่น ความพิการ ที่ลดความสามารถในการทำงาน หรือการทำกิจกรรมในสังคมลง ทำให้บุคคลนั้นผิดแปลกไปจากบุคคลปกติ
2. เป็นความเสื่อมเสียของแต่ละบุคคล ได้แก่ คนที่เบี่ยงเบนออกจากบรรทัดฐานทางสังคม ผู้ที่ทำผิดกฎจารีตประเพณี เช่น คนคุก คนติดยาเสพติด กลุ่มคนรักร่วมเพศ คนว่างงาน และบุคคลที่มีความขัดแย้งทางการเมืองหรือคนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏ
3. เป็นเรื่องเกี่ยวกับเชื้อชาติ ศาสนา เช่น คนกลุ่มน้อย การเหยียดสีผิว

เมื่อนำข้อเสนอดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับในช่วงวัยเด็กของเด็กเร่ร่อนในย่านท่าแพพบว่า ในช่วงวัยเด็กของพวกเขาที่มีลักษณะทางกายภาพ สกปรกมอมแมม ผมหงอกหงิกงอ ใส่เสื้อผ้าสีซีดหมอง ใช้ชีวิตอยู่ข้างถนน ด้วยความแตกต่างนี้ พวกเขาจึงถูกให้ความหมายว่าเป็นคนสกปรก น่ารังเกียจ ถูกให้ความหมายไปในฐานะคนจนคนชั้นล่าง ด้วยการถูกให้ความหมายไปในแง่ลบจากคนในสังคม ทำให้เด็กเร่ร่อนกลายเป็นบุคคลที่ถูกประทับตราทางตามที่ Goffman ได้เสนอไว้ว่าเป็นการถูกประทับตราทางสังคมจากลักษณะที่เกิดขึ้นกับร่างกาย ที่ทำให้บุคคลนั้นผิดแปลกไปจากบุคคลปกติ ด้วยความผิดปกตินี้ทำให้หลายต่อหลายครั้งที่พวกเขาถูกเลือกปฏิบัติ และถูกกีดกันจากสังคม อย่างในกรณีของจอห์นที่เล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่า ในช่วงชีวิตวัยเด็กครั้งที่เขายังเป็นขอทาน เขามักถูกกีดกันไม่ให้เข้าไปในห้างสรรพสินค้า หรือบางครั้งก็ถูกไล่ไม่ให้มาขอทานบริเวณนี้ ไม่เพียงการถูกประทับตราสังคมจากลักษณะทางกายภาพเท่านั้น พวกเขายังถูกประทับตราทางสังคมจากพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนออกจากบรรทัดฐานทางสังคม ตามที่ Goffman ได้เสนอไว้อีกว่าเป็นการประทับตราทางสังคมที่มาจาก ความเสื่อมเสียของแต่ละบุคคล ได้แก่ คนที่เบี่ยงเบนออกจากบรรทัดฐานทางสังคม ผู้ที่ทำผิดกฎจารีต ด้วยภาพลักษณะที่สังคมให้ความหมายเกี่ยวกับเด็กเร่ร่อนว่า เป็นเด็กที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับวัยเช่น พุดจาหยาบคาย สูบบุหรี่ ดื่มสุรา เสพยาเสพติด หรือภาพประทับที่สังคมได้ให้กับเด็กเร่ร่อนว่า เป็นเด็กที่ไม่น่าไว้วางใจ มีนิสัยชอบลักขโมย มักเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือสิ่งผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมให้ความหมายเกี่ยวกับผู้ที่มีพฤติกรรมเหล่านี้ไปใน

แง่ลบ จึงทำให้พวกเขาไม่เพียงตกเป็นบุคคลที่ถูกประทับตราทางสังคมจากลักษณะทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังถูกประทับตราทางสังคมในฐานะผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนออกจากบรรทัดฐานทางสังคมร่วมด้วย

แต่เมื่อเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น เด็กเร่ร่อนหลายคนก็ได้เปลี่ยนแปลงตัวเอง จากเด็กเร่ร่อนที่สกปรกมอมแมม ก็กลายเป็นเด็กเร่ร่อนที่แต่งตัวสะอาดสะอ้าน เด็กหลายคนดูแทบไม่แตกต่างจากเด็กวัยรุ่นทั่วไป ทั้งเสื้อผ้า ทรงผมตามแฟชั่น ทำให้การประทับตราจากลักษณะทางกายภาพของพวกเขาลดน้อยลง เหลือเพียงการถูกประทับตราจากพฤติกรรมเบี่ยงเบน และเมื่อเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นพฤติกรรมเบี่ยงเบนเหล่านั้นก็ยิ่งเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น ทั้งจากการเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การรวมตัวเป็นกลุ่มแก๊งกวนเมือง การทะเลาะวิวาทและการขายบริการทางเพศ

ในการใช้ชีวิตภายใต้การถูกประทับตราของเด็กเร่ร่อน พวกเขาได้มีการปรับตัวต่อการประทับตราทางสังคม เริ่มตั้งแต่ชีวิตวัยเด็กของพวกเขาก็ต้องใช้ชีวิตภายใต้การถูกประทับตราทางสังคม อย่างที่ผู้ศึกษาได้กล่าวไว้ในข้างต้นว่า ในช่วงชีวิตวัยเด็กของเด็กเร่ร่อน พวกเขามีลักษณะทางกายภาพที่สกปรกมอมแมม เนื้อตัวกระดำกระด่าง ผมเผ้ารุงรัง อาศัยหลบซ่อนตามพื้นที่สาธารณะ และอาชีพส่วนใหญ่ก็มีอาชีพที่ต้องใช้ความสงสารเป็นเครื่องมือในเช่น อาชีพขอทาน อาชีพขายดอกไม้ อาชีพขายของที่ระลึก จากแนวคิดของ Goffman ที่เสนอถึงแบบแผนการปรับตัวของบุคคลที่ถูกประทับตราทางสังคม 5 ลักษณะ ดังนี้

1. Hiding their illness เป็นลักษณะที่บุคคลปิดบังซ่อนเร้นความเจ็บป่วย ความพิการที่ถูกประทับตราจากสังคม นอกจากนี้บุคคลนั้นอาจมีความพยายามแก้ไขส่วนที่เป็นต้นเหตุให้สังคมตราหน้าได้ เช่น การทำศัลยกรรมตกแต่ง
2. Covering การเบี่ยงเบนความสนใจ
3. Disclosing การเปิดเผยตัวเองเพื่อขอความเห็นอกเห็นใจ หรือขอรับความช่วยเหลือ
4. Deviance disavowal การปฏิเสธไม่ยอมรับว่าเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน บอกว่าสิ่งที่ตนเป็นนั้นไม่ได้ทำให้ตนแตกต่างจากผู้อื่น
5. Challenging หรือ Resist norms ไม่ยอมรับว่าตนถูกตีตราและในทางกลับกันตนเองก็ตีตราคนอื่น ๆ ในสังคมว่า ไร้ ไม่มีศีลธรรม

พบว่าช่วงชีวิตวัยเด็กของเด็กเร่ร่อนเหล่านั้นตรงกับแบบแผนการปรับตัวที่ Goffman ได้เสนอไว้คือ Disclosing ซึ่งเป็นการเปิดเผยตัวเองเพื่อขอความเห็นอกเห็นใจความสงสารจากผู้อื่นซึ่งความสงสารเหล่านี้เป็นการนำมาซึ่งรายได้ อีกทั้งพวกเขายังใช้ชีวิตอย่างเปิดเผยและยอมรับกับการถูกให้ความหมายว่าพวกเขาคือเด็กเร่ร่อน อย่างที่อาหล้าได้กล่าวกับผู้ศึกษาว่าเขายอมรับว่าในวัยเด็กนั้นพวกเขาคือเด็กเร่ร่อน

“ตอนเด็กๆ นี่ผมเป็นเด็กเร่ร่อนที่ ก็ขอทาน ขายดอกไม้ นอนไปเรื่อย มีที่ว่าง ตรงไหนก็นอน นอนได้สะพานบ้าง นอนในตู้รถเงินเก็บของแถวในท่งบ้าง (ในท่งบazaar - ผู้ศึกษา) เสื้อผ้านี้สกปรกไปหมดที่ น้ำก็ไม่ค่อยได้อาบ”

อาหล้า 2553

หรือในกรณีของจอห์นที่บอกกับผู้ศึกษาว่าเขายอมรับว่าในช่วงวัยเด็กเขาไม่รู้ลึกเกี่ยวกับ การใช้ชีวิตเร่ร่อนและการเป็นเด็กขอทาน

“ตอนเด็กๆ ผมขอทานที่ ก็มีคนที่ไม่ชอบ บางคนก็ไล่ไม่ให้มาขอทานหน้า ร้าน บ้างคนก็ส่งสารเาน้ำเอาขนมมาให้ ตอนเด็กๆมันไม่อายนะพี่ ตอนนั้น มันไม่ค่อยอะไร แต่พอโตมาจะให้ไปนั่งขอทานผมก็ไม่อายนะ อายเขา”

จอห์น 2553

เมื่อพวกเขาก้าวเข้าสู่ช่วงชีวิตวัยรุ่น (อายุ 12 – 25 ปี) การปรับตัวต่อการถูกประทับตราทาง สังคมของพวกเขา ก็เปลี่ยนไป จากที่เคยเปิดเผยตัวตนเพื่อเรียกร้องความสงสาร กลับกลายเป็นการ พยายามปกปิดความเป็นเด็กเร่ร่อนเอาไว้ โดยเด็กเร่ร่อนหลายคนพยายามแต่งตัวให้ดูเหมือนกับ คนทั่วไปในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า ทรงผม เครื่องประดับ ฯลฯ หรือเด็กเร่ร่อนบ้างก็เลิกอาศัย พื้นที่สาธารณะเป็นที่หลับนอน โดยเด็กบางคนที่มีเงินก็จะเช่าโรงแรมหรือห้องพักเป็นที่หลับ นอนแทน ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า พวกเขาให้ความหมายของการเป็นเด็กเร่ร่อนคือ การไม่มีที่อยู่ อาศัยเป็นหลักแหล่งมักหลับนอนตามพื้นที่สาธารณะ แต่งตัวสกปรกมอมแมม อย่างที่อาหล้าได้ บอกกับผู้ศึกษาว่า

“เดี๋ยวนี้ผมไม่ค่อยได้เร่ร่อนแล้วพี่ เพราะไม่ค่อยได้ไปนอนบนลานแล้ว (ลานประตูท่าแพ – ผู้ศึกษา) แต่ก็ไปบ้างเป็นพักๆ วันไหนไม่มีที่นอนจริงๆ ถึงจะไปนอนบนลาน”

อาหล้า 2553

เมื่อนำแบบแผนการปรับตัวของเด็กเร่ร่อนในช่วงวัยรุ่นมาวิเคราะห์กับแบบแผนการ ปรับตัวของบุคคลที่ถูกประทับตราทางสังคมที่ Goffman ได้เสนอไว้ ก็พบว่าตรงกับข้อ Hiding their illness คือการปิดบังซ่อนเร้นความเจ็บป่วย ความพิการที่ถูกประทับตราจากสังคม นอกจากนี้บุคคล นั้นอาจมีความพยายามแก้ไขส่วนที่เป็นต้นเหตุให้สังคมตราหน้าได้ เช่น การทำศัลยกรรมตกแต่ง ซึ่งในหัวข้อนี้ไม่ได้เป็นเพียงแผนการปรับตัวต่อโรคที่ถูกสังคมประทับตราเท่านั้น แต่ยังสามารถ นำมาอธิบายถึงการปรับตัวของบุคคลที่พยายามปกปิดสิ่งที่ต้นเหตุที่ทำให้พวกเขาถูกประทับตรา

ทางสังคม อย่างที่เด็กเร่ร่อนเหล่านี้พยายามปิดบังตัวตนจากความเป็นเด็กเร่ร่อนโดยการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายให้เหมือนกับบุคคลทั่วไปเพื่อไม่ให้สังคมเห็นถึงความแตกต่างหรือสิ่งที่จะถูกให้ความหมายไปว่าพวกเขาเป็นเด็กเร่ร่อน

จากความหมายของคำว่า เร่ร่อนที่พวกเขาได้ให้ไว้ ทำให้เข้าใจได้ว่าหากพวกเขาจะเป็นเหมือนคนปกติทั่วไป พวกเขาจะต้องแต่งตัวให้สะอาด ไม่อาศัยหลับนอนตามพื้นที่สาธารณะ แต่ทว่าในความเป็นจริงนั้น สองสิ่งนี้ไม่สามารถที่จะปิดบังตัวตนของพวกเขาได้เลย เป็นเพียงการปิดบังตัวตนแก่ชั่วครู่ชั่วคราวเท่านั้น เพราะพวกเขายังคงมีวิถีชีวิตอย่างเด็กเร่ร่อนเช่นเดิม

ไม่เพียงการปิดบังซ่อนเร้นจากความเป็นเด็กเร่ร่อน แต่ในกรณีของเด็กเร่ร่อนที่ป่วยเป็นโรคหนองใน พวกเขาจะใช้แบบแผนการปรับตัวนี้เช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่าโรคหนองในจะเป็นโรคที่เกิดขึ้นบริเวณอวัยวะเพศ ซึ่งเป็นอวัยวะที่สงวนไว้เฉพาะบุคคล และเป็นโรคที่ไม่สามารถสังเกตได้ชัดเจน แต่ในกลุ่มของเด็กเร่ร่อนที่ป่วยเป็นโรคหนองในหลายคนก็เลือกที่จะปกปิดความเจ็บป่วยจากโรคหนองในไว้เป็นความลับ เนื่องจากกลัวการถูกประทุษร้ายทางสังคมจากการล้อเลียนและถูกทำให้อับอายภายในกลุ่ม อย่างที่แมนเคยเล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่า

“ผมไม่บอกใครเลยที่อายุเขา เดี่ยวไอ้พวกนี้ (เพื่อน - ผู้ศึกษา) เอามาล้อกันอีก ตอนที่ผมเป็นครั้งแรกมันก็ไปตะโกนบอกคนอื่นหมด ผมนี้อายไม่รู้จะไปหลบที่ไหนเลย”

แมน 2553

ถึงแม้ว่าการถูกประทุษร้ายทางสังคมจากความเจ็บป่วยจากโรคหนองใน จะเป็นเพียงการประทุษร้ายภายในกลุ่มโดยการล้อเลียนเท่านั้น แต่ทว่าสิ่งเหล่านี้ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของเด็กเร่ร่อนที่ป่วยจากโรคหนองในไม่น้อย พวกเขาต้องพบเจอกับความทรมานหรือความรู้สึกอึดอัดที่ต้องเก็บเรื่องราวของความเจ็บป่วยเหล่านั้นไว้เป็นความลับ และไม่อยากจะกลับไปพูดถึงมันอีก จากผลกระทบจากการถูกประทุษร้ายทางสังคมจากโรค ส่งผลให้การแสวงหาการรักษาพยาบาลในกลุ่มเด็กเร่ร่อนที่ป่วยจากโรคหนองใน พวกเขาพยายามจัดการรักษาโรคด้วยตัวเอง ทั้งจากการอดทนต่อโรคหรือการหาซื้อยามารับประทานด้วยตัวเอง ส่งผลให้เด็กเร่ร่อนหลายคนรักษาโรคหนองในอย่างผิดวิธีและส่งผลให้โรคไม่หายขาด และยังทำให้กลับมาป่วยจากโรคหนองในซ้ำแล้วซ้ำอีก

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ปัจจุบันมีเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่ออกมาใช้ชีวิตในยามค่ำคืน เด็กเหล่านี้มีบ้านอยู่อาศัย มีครอบครัว ชอบรวมตัวกันเป็นกลุ่มขับรถมอเตอร์ไซด์และเที่ยวผับ บาร์ตามย่านท่าแพ เรามักเรียกเด็กเหล่านี้ว่า เด็กมีปัญหา ซึ่งกลุ่มนี้บางส่วนก็ถูกจัดอยู่ในกลุ่มเด็กเร่ร่อนด้วยเช่นกัน แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า เด็กมีปัญหาเด็กเร่ร่อนมีพื้นฐานของปัญหาที่แตกต่างกัน ดังนั้นหากจะศึกษาเด็กที่บริเวณท่าแพ ในท้บซาร์ควรระมัดระวังในการนิยามเด็กเหล่านี้

2. ในการวิจัยครั้งนี้ยังขาดในกลุ่มข้อมูลของกลุ่มเด็กเร่ร่อนหญิงที่ป่วยเป็นโรคหนองใน เนื่องจากอุปสรรคทางด้านเพศที่มีความแตกต่างของผู้ศึกษากับกลุ่มเด็กเร่ร่อนหญิง ทำให้ไม่สามารถทำการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ เนื่องจากเป็นเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่เป็นเรื่องราวที่ละเอียดอ่อนและอ่อนไหวต่อความรู้สึก ทำให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความเขินอายและไม่กล้าพูดคุยอย่างตรงไปตรงมาได้

3. ด้านจริยธรรมของนักวิจัย การศึกษาวิจัยในคนชายขอบ ข่มขู่หลอกลวงไม่พ้นที่ผู้ศึกษาจะมีใจโน้มเอียงให้ความสงสารและต้องการให้ความช่วยเหลือ จากประสบการณ์ของผู้วิจัย มักมีเด็กเร่ร่อนมาขอเงินผู้ศึกษาอยู่เนืองๆ โดยให้เหตุผลว่า ซื้อข้าวกิน กรณีนี้ ผู้ศึกษามีทั้งให้และไม่ให้เงิน โดยผู้ศึกษาเกรงว่า หากไม่ให้เงินหรือสิ่งของทุกครั้งจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ศึกษาและเด็กเร่ร่อนเปลี่ยนแปลงไป และผู้ศึกษามักมีคำอธิบายแก่เด็กเร่ร่อนที่มาขอความช่วยเหลือด้วยเช่นกัน